

Jak uniknąć plagiatu

Porady dla dyplomantów

Jak szerzej przedstawiono w „Przewodniku pisania pracy dyplomowej”, żadna praca „nie może ograniczyć się do prostego odtworzenia czegoś, co gdzieś, przez kogoś innego zostało już napisane”¹. Uświadomienie sobie, że trzeba w niej poruszyć temat choćby w minimalnym stopniu oryginalny, zawrzeć własne, samodzielne myśli, wykazać się stosownymi kompetencjami akademickimi – to główny, podstawowy warunek uniknięcia popełnienia plagiatu w pracy dyplomowej. Poniżej zamieszczono zbiór porad zawierający inne warunki i zasady.

1. Trzeba dobrze **ZROZUMIEĆ**, co w praktyce uczelnianej uznawane jest za plagiat, a więc **czego robić nie wolno** (w kolejności od najbardziej do mniej drastycznych form):
 - a. **oszustwo polegające na zakupie gotowej pracy** dyplomowej w „firmach”, które się tym zajmują (obojętnie, osobiście czy przez Internet) lub **wykorzystanie cudzej pracy** (zwłaszcza obronionej wcześniej na innej uczelni);
 - b. **skopiowanie całości lub dużych porcji kilku tekstów** napisanych przez innych autorów i podpisanie ich własnym nazwiskiem;
 - c. składanie pracy z fragmentów ściągniętych z Internetu lub materiałów drukowanych (książek, artykułów, prasy itp.) i **umieszczanie** ich **metodą „kopiuj-wklej”**, również wtedy, gdy uzupełnione są autorskimi wstawkami dyplomanta, albo pochodzą z wydawnictw typu „open access” (wolny dostęp);
 - d. **wykorzystywanie cudzych tekstów bez podania źródła**, nawet jeżeli zostały one przeredagowane i skrócone (tym bardziej, jeśli jest to próba zamaskowania zapożyczeń);
 - e. **wykorzystywanie** cudzych idei, wyników badań, pomysłów na układ pracy, bibliografii itd. – generalnie wszelkich **efektów cudzej pracy** bez odpowiedniego, wyraźnego zaznaczenia tego w tekście (dotyczy to także filmów obejrzanych na YouTube, postów z mediów społecznościowych, wypowiedzi na blogach i forach itd.);
 - f. **posługiwanie się tłumaczeniami** z innego języka **bez ujawnienia tego faktu**, w tym wykorzystywanie programów komputerowych i internetowych do automatycznego tłumaczenia;
 - g. **wykorzystanie cytatów lub przypisów bibliograficznych znalezionych w cudzych tekstach**, bez zajrzenia do źródeł lub odpowiedniego oznaczenia.
2. Należy zachować **SAMODZIELNOŚĆ** określając cele pracy i opracowując jej plan. Każda praca powinna zaczynać się od postawienia jasnych pytań badawczych i polegać na konsekwentnym odpowiadaniu na nie. Oznacza to, że poza pierwszą, wprowadzającą częścią pracy, w której świadomie referuje się cudze poglądy (przyjęte definicje pojęć, stan wiedzy na dany temat, istniejące materiały i opinie), w dalszych rozdziałach przedstawia się własne przemyślenia i komentarze, wyniki własnych badań, np. analizy zgromadzonych danych statystycznych lub przeprowadzonych ankiet. Taka postawa determinuje **wybór i sposób wykorzystania źródeł** –

¹ Przewodnik pisania pracy dyplomowej. Ogólne standardy wymagań, Grupa Uczelni Vistula, Warszawa 2017, str. 10.

wyszukuje się je i sięga do zawartych w nich treści nie po to aby wypełnić objętość pracy, co automatycznie rodzi pokusę jak najszerzego przytaczania (kopiowania) gotowych tekstów, lecz po to, by wesprzeć własne rozumowanie, uzasadnić własne argumenty, a więc odwoływać się do starannie wybranych fragmentów, **parafrazując je, streszczając lub cytując**.

3. Konieczne jest zatem opanowanie i świadome posługiwanie się trzema powyższymi **TECHNIKAMI**:
 - a. **parafraza** to przedstawienie czyjegoś tekstu **własnymi słowami**. Może więc mieć długość zbliżoną do oryginału, ale musi opierać się na zrozumieniu, co autor chciał przekazać i wyrażenie tego przekazu w swój własny sposób. W praktyce oznacza to odrzucenie metody „kopiuj-wklej” w jakiegokolwiek postaci i **posługiwanie się notatkami**: uważnym przeczytaniu wybranego tekstu i zapisaniu tego, co potrzebne za pomocą synonimów i zwrotów zgodnych ze stylem swojej pracy, ze zwróceniem uwagi na niezbędne zmiany w określaniu czasu oryginalnej wypowiedzi i poprawną gramatykę (np. „w roku tym a tym autor taki to a taki wyraził przekonanie, że...”, a nie „obecnie uważa się, że...”);
 - b. **streszczenie** polega na wybraniu z czyjegoś tekstu kluczowych fragmentów, z założenia jest zatem znacznie krótsze od oryginału, ale także musi być napisane **własnymi słowami** i zawierać to, co jest przydatne do własnych rozważań w pracy. Tym bardziej w tym przypadku wskazane jest posłużenie się dobrze zrobioną **notatką**, a nie jedynie zaznaczenie wybranych fragmentów w oryginalnym tekście. Dla uniknięcia plagiatu lepiej przeczytać tekst nawet kilka razy, zamknąć go i w punktach zapisać to, co w nim było **najważniejsze**;
 - c. **cytowanie** to **dosłowne przytoczenie wybranych, niewielkich fragmentów** tekstu napisanych przez kogoś innego i zaznaczenie tego za pomocą znaków cudzysłowu („”). Nie ma jednoznacznych limitów cytowania – ile cytatów można zamieścić w pracy i jaką mogą mieć długość. Zamiast tego należy kierować się regułą wykorzystywania cytatów wtedy i tylko wtedy, gdy są to zdania tak trafne, zwięzłe lub specyficzne, że napisanie ich innymi słowami pozbawiłoby je znaczenia, albo gdy chodzi o pokazanie charakterystycznych cech wypowiedzi określonego autora;
 - d. **UWAGA** – w każdym z tych trzech przypadków obowiązuje bezwzględny nakaz **podania wykorzystanego źródła**, czyli zamieszczenia w pracy odpowiednio zbudowanego przypisu;
 - e. dobrym zwyczajem jest też **zachowywanie** sporządzonych przez siebie **notatek i listy lektur** (materiałów drukowanych i stron internetowych) – przydadzą się do ewentualnej dyskusji z promotorem, gdy zechce skontrolować, czy praca nie ma cech plagiatu lub gdy przypis do danego fragmentu tekstu zostanie źle sporządzony, albo wręcz pominięty (zapomniany), a także do sporządzenia bibliografii, niezbędnej w każdej pracy.
4. Na koniec, niezbędne jest nauczenie się robienia przypisów (odsyłaczy do materiałów źródłowych):
 - a. powinny one zawierać wszystkie niezbędne dane pozwalające czytelnikowi dotrzeć do wskazanego źródła;
 - b. muszą być zgodne z instrukcją zawartą w „Przewodniku”;
 - c. trzeba je zamieszczać w takiej liczbie i w taki sposób, aby było całkowicie jasne, które fragmenty pracy dyplomowej zostały samodzielnie napisane przez jej autora, a które w ten czy inny sposób wykorzystują materiały stworzone przez inne osoby.